

TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI GÖRÜNÜMÜNE TÜRK SİYASİ KÜLTÜRÜNÜN ETKİLERİ

EFFECTS OF TURKISH POLITICAL CULTURE ON TURKEY'S INTERNATIONAL OUTLOOK

Büşra SİRKECİ

Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Entitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi, Kocaeli/Türkiye
ORCID: 0000-0001-8744-0823

ÖZET

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ulus devletlerin çoğalmasıyla Uluslararası İlişkiler'de kültür önemli bir yer kazanmıştır. Özellikle 1990'dan sonra ideolojilerin sebep olduğu düşünülen Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından bitmeyen çatışmalar anlaşmazlıkların temelini ideolojilerin ötesinde olduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Samuel Huntington'ın Medeniyetler Çatışması teziyle kamuoyuna yansıyan bu kültür farklılıkları kısa sürede Uluslararası İlişkiler disiplininin temel varsayımlarından birine dönüşmüştür. Ardından Olivier Roy Medeniyetler Çatışması tezine özellikle Batı'daki İslam kültürüne karşı oluşan önyargılar üzerinden bir reddiye getirmiştir. Tüm bu tartışmalar hali hazırda devam etmekteyken her zaman çatışma halinde olmasalar dahi aralarında belirgin farklılıklar bulunan bu kültür çevrelerinin uluslararası görünümü esasen iç siyasi kültür etrafında şekillenmektedir. Vatandaşlar bu uluslararası görünümünü demokratik yöntemlerle ilişki kurduğu hükümet aracılığıyla oluşturmaktadırlar. Dolayısıyla demokratik oy verme davranışlarında kişilerin tercih yöntemleri ve amaçları bir araya geldiğinde Uluslararası İlişkilerin doğasını etkilemektedir. Bu çalışmada Türk seçmenin oy verme davranışları incelenerek rasyonel tercih modeli özelinde Türk siyasi kültürü değerlendirilecek ve bunun Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası konumuna etkileri irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Siyasi kültür, Rasyonel seçim, Seçmen davranışı, Türkiye.

ABSTRACT

After the Second World War, with the proliferation of nation states, culture has gained an important place in International Relations. Especially after 1990, the endless conflicts after the end of the Cold War, which are thought to be caused by ideologies, revealed the fact that the basis of the conflicts is beyond ideologies. These cultural differences, which were reflected to the public with Samuel Huntington's Clash of Civilizations thesis, soon turned into one of the basic assumptions of the International Relations discipline. Later, Olivier Roy denied the Clash of Civilizations thesis, especially on the basis of prejudices against Islamic culture in the West. While all these discussions are ongoing, even if they are not in conflict, the international view of these cultural circles, which have distinct differences between them, is essentially shaped around the domestic political culture. Citizens form these international views through the government with which they engage in democratic ways. Therefore, when individuals' choice methods and purposes come together in democratic voting behaviors, they affect the nature of International Relations. Turkish voters will be examined in this study of voting behavior in terms of rational choice model will be evaluated by examining the Turkish political culture and its effect on the international position of the Republic of Turkey.

Key words: Political culture, Rational choice, Voter behavior, Turkey.

1. GİRİŞ

Siyaset doğası gereği toplumsal varoluşun bir ürünüdür(Heywood, 2012: 21). Toplumdaki bireylerin inanç, duygu ve değer yargılarının toplumsal etkileşim sürecinin etkisiyle benzer şekilde siyasal alana yansması ise siyasal kültürü oluşturmaktadır (Erzen & Yalın, 2011: 50-51). Böylece siyasal kültür toplumu diğer toplumlardan ayırtan önemli yapıtaşlarından birine dönüşmektedir. Almond ve Verba siyasal kültürü, vatandaşların siyasal katılıma istekli olduğu katılımcı siyasal kültür, hükümeti sınırlı şekilde etkileyebildikleri tebaa siyasal kültürü ve vatandaşlık duygusundan yoksun oldukları cemaat siyasal kültürü olarak sınıflandırmaktadırlar (Aktaran Heywood, 2012: 265). Türk siyasal kültürü seçimlere katılım oranı, seçim öncesi süreçlerin medya aracılığıyla takibi ve siyasal katılımın protesto gösterileri gibi oy verme davranışı dışındaki biçimlerinin gerçekleşmesi açısından bakıldığında tebaa siyasal kültüründen katılımcı siyasi kültüre doğru evrilmiş bir yapıda görünmektedir. Geleneksel Türk siyasal kültüründe var olan cemaatçiliğin cumhuriyet döneminde "vatandaş" kimliği kazandırılmaya çalışılarak değiştirme çabası olduğu yönünde fikirler olsa da (Çaha, 2008:168), Türk siyasal kültürüne geniş tarihi perspektiften bakıldığında halkın politik bir eylem olarak isyanlar vasıtasıyla siyasal sürece katılım isteği gösterdiği görülmektedir.

Almond ve Verba'nın ideal olanın, bahsi geçen üç siyasi kültürün karması olan yurttaşlık kültürü olduğu tezi ise Heywood (2012: 266) tarafından "siyasi tutumlar ve değerlerin, davranışları şekillendirdiği, bunun tersi olmadığı, yönündeki ispatlanmamış bir varsayıma dayandığı" nedeniyle eleştirilmiştir. Oysaki Marks'a göre "Yaşamı belirleyen bilinç değil, tersine, bilinci belirleyen yaşamdır" (Okutan, 2016: 49) Marks'ın durağan olmayan toplumu, varoluşumuzu ve bilincimizi dolayısıyla siyasal seçimlerimizi etkilemektedir. Üstelik Marks'ın geleneklerini ve siyasi ilişkilerini üstyapıda gerçekleştiren toplumunun altyapısı ise ekonomik ilişkilerden etkilenmektedir.

Türk seçmeni üzerine yapılan çalışmalarda ise Türkiye'de Batı liberal ekonomilerinin geçirdiği tarzda bir ekonomik gelişim süreci yaşanmadığı için toplumsal ayrışmanın sosyo-ekonomik değil siyasal tercihler kökenli olduğu belirtilmiştir (Çaha, 2008: 5). Türk seçmen davranışı genellikle toplumun sosyolojik bölünmüşlüğü ile açıklanmıştır (Akgün, 2000: 83). Dolayısıyla sosyolojik anlamda merkez-çevre ilişkilerinin ideolojik tercihlerle olduğu Türk toplumunda seçmenin siyasal davranışı yine bu yapı tarafından belirlenmektedir. Söz konusu kısır döngüye seçmen davranışlarını açıklamaya yönelik getirilen 3 ana yaklaşımdan rasyonel tercih modeli seçilerek yaklaşılacaktır.

2. TÜRK SİYASİ KÜLTÜRÜ

Siyasi kültür, toplumun ortak bilinç ile tarihte edindiği tecrübelerin siyasal olana yansımalarından meydana gelmektedir. Türk toplumu birçok coğrafyada farklı dinler ve kültürlerle tanışmış, tarihi boyunca farklı siyasi sistemler tecrübe etmiştir. Türk siyasi tarihi çoğu zaman anayasal siyasi sürecin başladığı Tanzimat dönemi ile başlatılmaktadır. Ancak toplumun hafızası böyle bir sınıflandırmaya tabi değildir. Önceki tecrübelerinden edindiği bilgileri zamanla bilinçsiz gerçekleştirilen geleneksel davranışlarına yansıtarak yaşatmaya devam eder. Bu nedenle Türk siyasi tarihini daha geniş bir tarihsel perspektifte ele almakta fayda vardır.

Bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'nde ortak Türk kimliğinin çok çeşitli etmenleri olsa da baskın Türk kültürünün özünü çoğunlukla 11.yüzyılda başlayan göçlerle Anadolu'ya gelen Oğuzlar oluşturmuştur (Buran & Çak, 2019: 35). Oğuz boyu teşkilatlı yapısı (Orkun, 1935: 8-23) ile devlet kurmaktaki becerileriyle bilinse de çoğu zaman kendi devletlerinin sonunu getiren de ana unsur olmuşlardır. Bunun sebebi kurulan siyasal sistemlerde çevrede kalarak yönetimde söz sahibi olamamaları (Ekici, 2005: 92) ve yöneticilerin yaşam tarzlarını değiştirmeye yönelik müdahaleleri olmuştur (Kayhan, 2011: 221). Göktürk ve Uygur kağanlıkları döneminde onları yerleşik hayata geçmeye zorlayan (Orkun, 2019: 23-26) ve kendi halkından çok Çin sarayı ile iyi ilişkileri olan (Thomsen, 2019: 131) yöneticilerine karşı ittifaklar kurmuşlar (Orkun, 2019: 64) ve iki kağanlık da ortadan kalkana kadar özgürlükleri için mücadele etmişlerdir.

Türkistan'da geçirilen yıllarda büyük ölçüde islamiyeti kabul ederek Türkmen olarak anılmaya başlayan Oğuzlar, gerek Büyük Selçuklu Devleti döneminde Sultan Sencer'i kaçırmakla devletin fiilen yıkılmasına (Ayan, 2007 :23) gerekse Anadolu Selçuklu Devleti döneminde başta Babaî ayaklanması olmak üzere çeşitli isyanlarla devletin dolaylı olarak dağılmasına yol açmışlardır. Osmanlı döneminde ise devletle ilişkileri başlıca yerleşik hayata geçme sorunları (Refik, 2017) üzerinden şekillenmiş, hayat tarzlarını inançlarıyla özdeşleştiren Türkmenler, ancak cumhuriyet rejimiyle birlikte bu isteklerini elde etmişlerdir. Tüm süreç boyunca Türkmenlerin yaşam tarzlarını koruma isteklerini siyasal arenada ekonomik anlamda özgürlükçü ve kültürel anlamda muhafazakâr tutumlar geliştirmelerine neden olmuştur.

Sayılan tarihi hadiselerde toplumun yönetime yasal yollardan katılım sağlayamadığı siyasal sistemlerde toplumsal hareketlerin sonuçları devlet açısından yıkıcı olmuştur. Bin yıldan fazla süren bu merkez-çevre ilişkisi Türkiye Cumhuriyeti'ne de miras kalmış ancak cumhuriyet rejimi içerisinde halk bu siyasal isteklerini demokratik kanallarla bildirmeyi benimsemiştir.

3. TÜRK SEÇMEN DAVRANIŞI

Dahl'a göre poliarşilerin en önemli özelliklerinden birisi seçimler yoluyla insanlara siyasal otoriteyi belirleme gücü vermesidir (Akgün, 2000: 75). Oy verme böylece siyasal katılımın temeli haline gelmiş, seçmenlerin eğilimlerinin değerlendirildiği başlıca eylem olmuştur. Kalender'e göre seçmen davranışlarını incelemede kullanılan 3 temel yaklaşım vardır: Psikolojik yaklaşım, güdüler, tutumlar, kompleksler ve genel psikolojik süreçleri kapsarken sosyolojik yaklaşımda bireylerin statülerden, toplumsal yaptırımdan, kültürel değerlerden ve rol beklentilerinden etkilendiği bir süreci göz önünde bulundurmaktadır. Rasyonel tercih yaklaşımı ise bireylerin geçmişin değerlendirmesini yaparak geleceğe dönük çıkarları doğrultusunda hareket ettikleri varsayılmaktadır (Aktaran Çakmak, 2015: 24).

Araştırmacılar tercihleri enflasyon ve ekonomik büyümeye karşı duyarlı olsa dahi Türk seçmenin siyasi, ideolojik ve kültürel değerlerin etkisiyle oy verdiğini tespit etmişlerdir (Çaha, 2008; Akgün, 2000). Bu tür oy verme davranışlarında bireylerin kendi siyasi kimlikleri önemli yer tutmaktadır. Aşağıdaki tabloda 2010'da yapılan bir araştırma ile 2021 Mart ayında 111 kişi ile yaptığımız araştırmada ortaya çıkan siyasi kimlik sonuçları yer almaktadır. (2021 Mart ayında yapılan ankette katılımcılardan 3 farklı kimlik seçmeleri istenmiştir.)

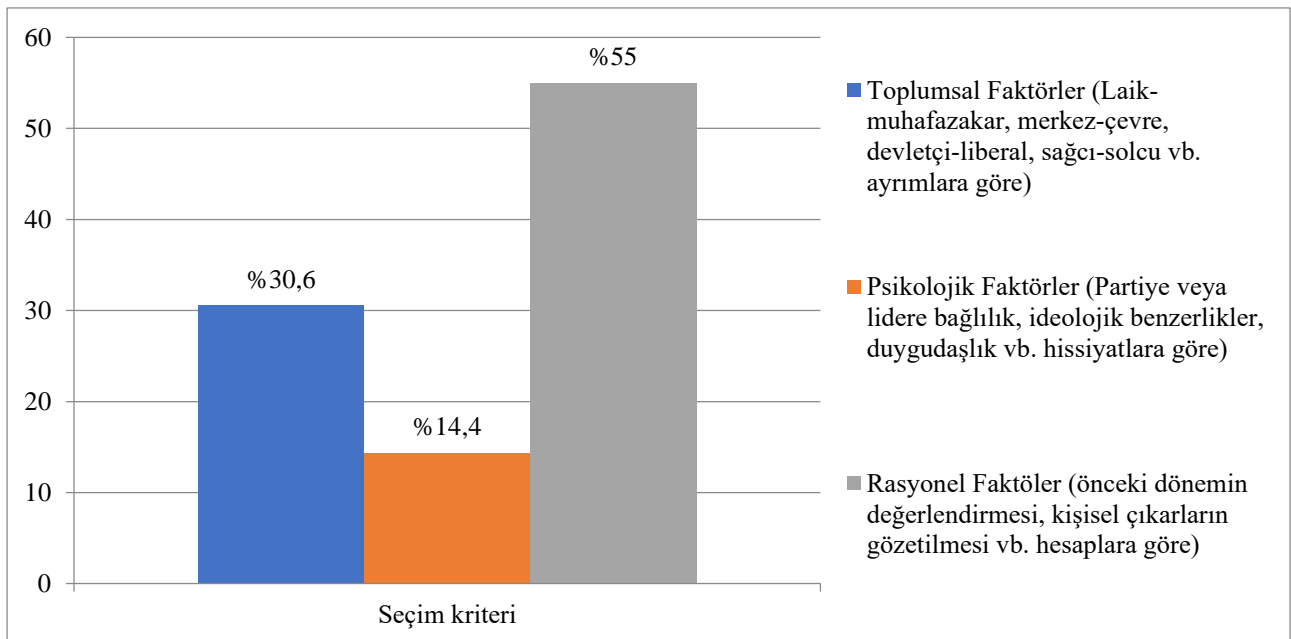
Tablo 1. Siyasi Kimlikler

%	2010	2021
Atatürkçü	76.0	41.4
Milliyetçi	64.0	44.1
Laik	75.0	42.3
Muhafazakâr	47.0	20.7
Demokrat	73.0	23.4
Sosyal Demokrat	42.0	15.3
Ulusalçı	59.0	-
Ülkücü	15.0	12.6
Sağcı	35.0	-
Solcu	21.0	-
Vatansever	93.1	-
Dindar	-	11.7
Liberal	-	10.8
Dünya vatandaşı	-	31.5
Sosyalist	-	18.0

Kaynak: Konda Barometresi Temalar: Siyasi Kimlikler Temmuz 2010, s.35.

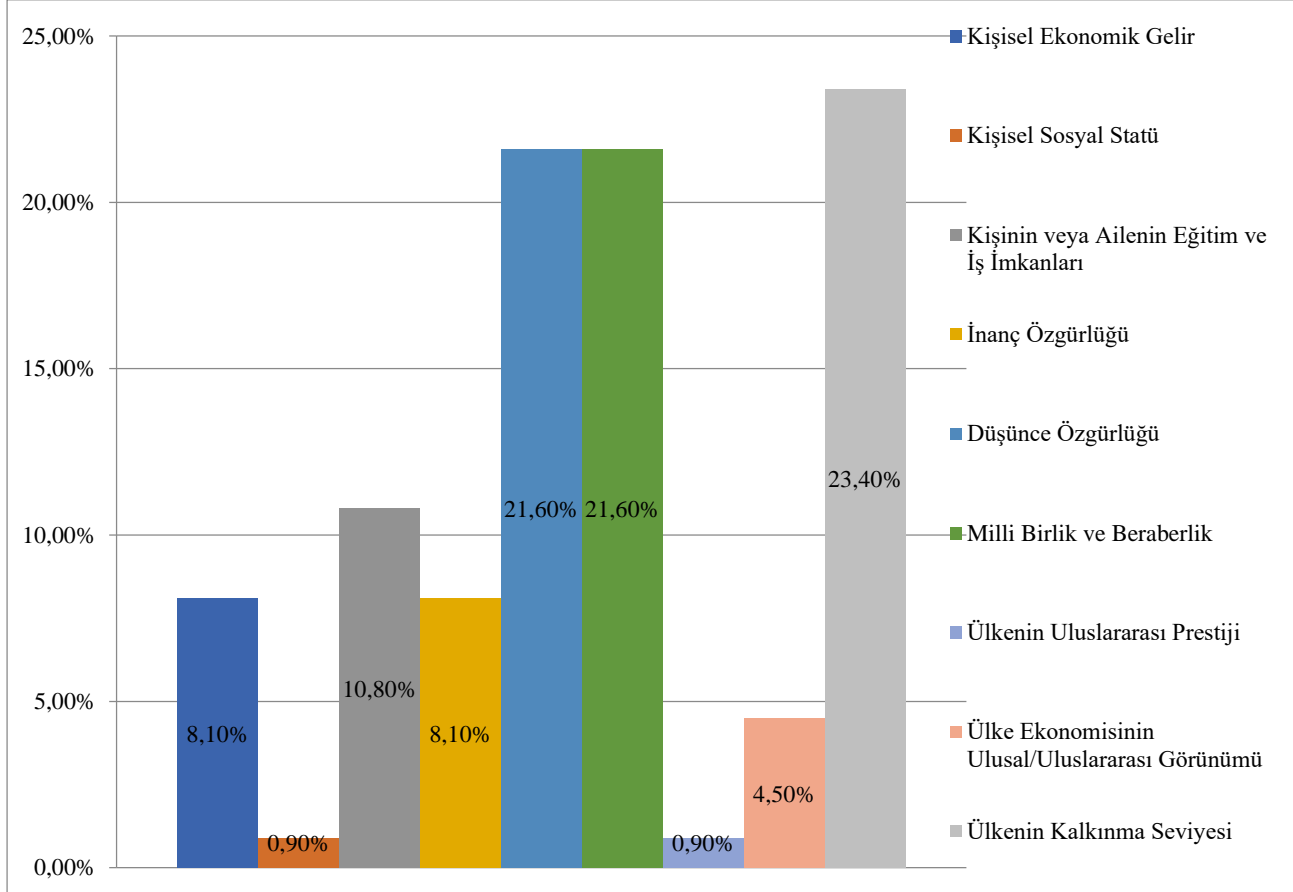
Katılımcı sayıları ve oranlar değişmekle birlikte yüzdelerin kendi yılları içindeki tutarlılığı benzerdir. Örneğin Atatürkçü, Milliyetçi ve Laik kimlikleri halen toplumun büyük bir bölümü tarafından ortak değer olarak görülmektedir. 2010 yılında Muhafazakarların oranı %47 iken 2021'de bu kimliğin %20.7'ye düşse de kendini Dindar olarak tanımlayan %11.7'yi unutmamak gerekir. Ayrıca yeni jenerasyonla birlikte Ülkücü kimliğinde azalma görülürken Milliyetçi kimliğin 1.sıraya yerleşmesi dikkat çekicidir. Demokrat ve Sosyal Demokrat kimliklerinde gözle görülür bir düşüş yaşanırken 2021'de katılımcıların neredeyse 3'te 1'i kendini Dünya Vatandaşı olarak tanımlamıştır. Üstelik 2021 araştırmasında cevaplar karşılaştırmalı olarak değerlendirildiğinde kendini Dünya Vatandaşı olarak tanımlayanların içinde Ülkücü veya Dindar olarak tanımlayan katılımcıların da olması oldukça dikkat çekicidir. Henüz yeni oy kullanma yaşına gelen 2000 sonrası neslin dünya görüşündeki farklılık bu noktada oldukça önemlidir.

Yaptığımız araştırmada seçmenlere "Seçimlerde siyasi tercihlerinizi hangi kritere göre yapmaktasınız?" sorusunu yönelttikten sonra seçeneklerde seçmen davranışlarını açıklamakta kullanılan üç temel yaklaşım verilerek, seçmenlerden kendi eğilimlerini yorumlamaları beklenmiştir.

Şekil 1. Seçimlerde Siyasi Tercihlerinizi Hangi Kritere Göre Yapmaktasınız? (2021)

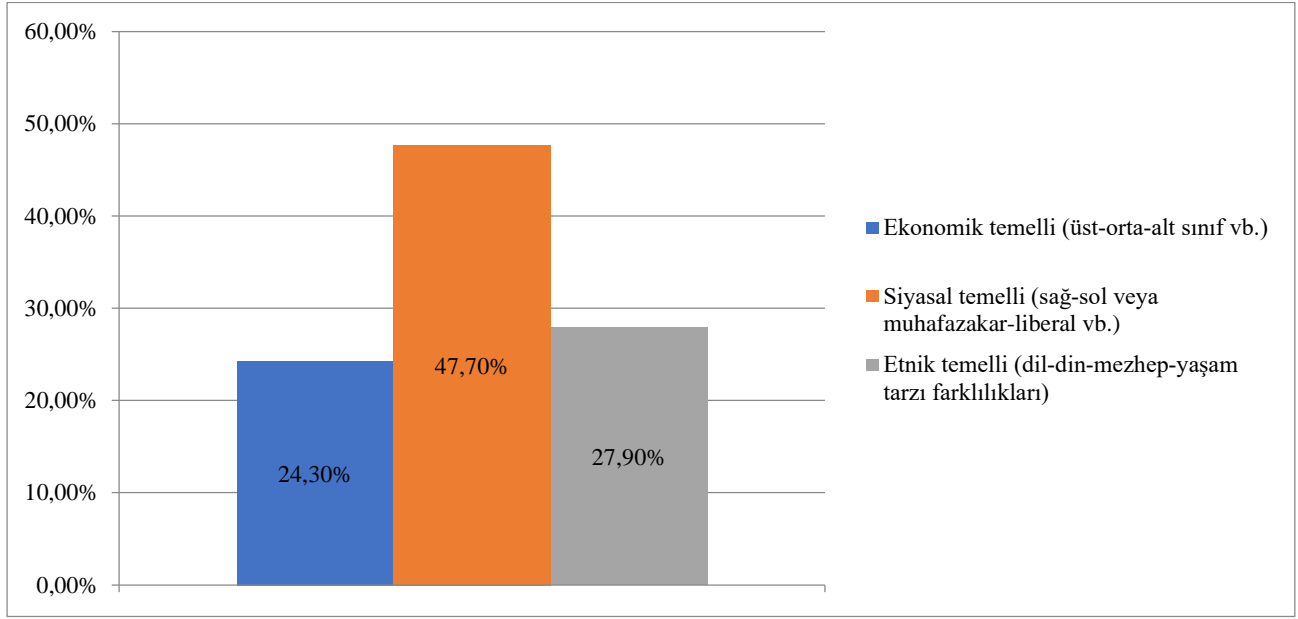
Ankete katılanların yarısından fazlası seçimlerini rasyonel olarak aldığını düşünmektedir. Oysaki araştırmalara göre siyasal ve kültürel değerlerin etkisiyle karar verdikleri yönünde bir kanaat oluşmuştur. Aradaki çelişkiyi anlamak için katılımcılara rasyonel tercih sürecindeki çıkar tanımlamalarını ortaya çıkarmak üzere şu soru sorulmuştur: “Rasyonel tercih teorisine göre seçmenler çıkarlarına uygun gördükleri partilere oy vermektedir. Çıkar dolaylı bir biçimde elde edilen kazanç, menfaat, yarar anlamına gelmektedir (TDK). Aşağıda verilen maddi-manevi değerlerden hangisi sizin öncelikli çıkarınızı tanımlamaktadır?”

Şekil 2. Verilen maddi-manevi değerlerden hangisi sizin öncelikli çıkarınızı tanımlamaktadır? (2021)

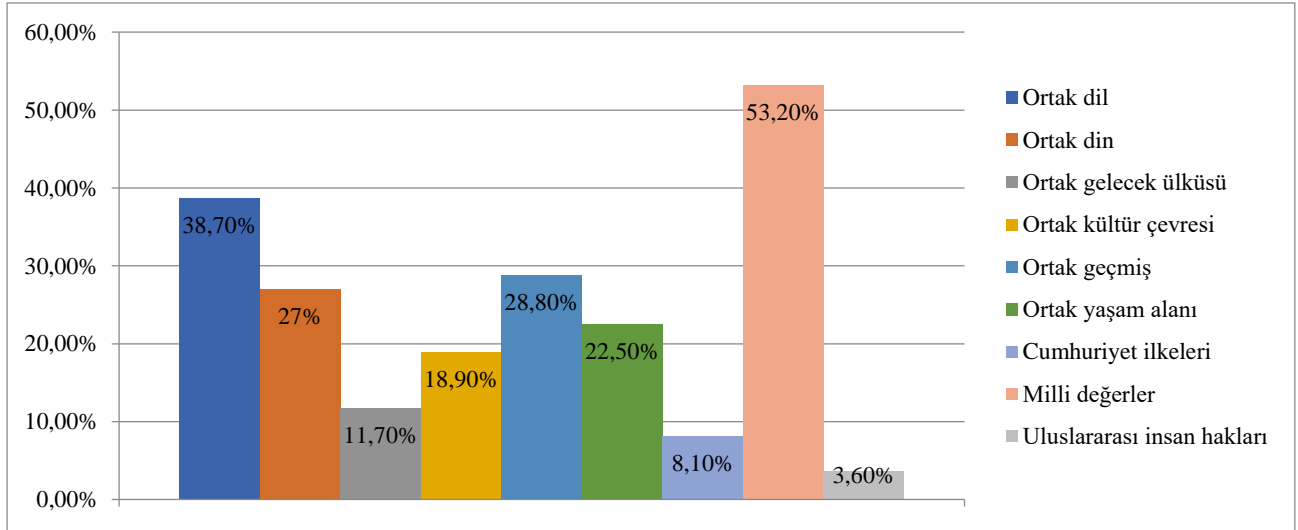
Ankete verilen yanıtlar oldukça şaşırtıcıdır. Buna göre seçmen tercihlerini geçmişin değerlendirmesini ve kişisel çıkar hesabını yaparak rasyonel bir şekilde yaparken kendi çıkarını kişisel gelir veya statüsünde değil, ülkenin kalkınma seviyesinde, milli birlik ve beraberlikte ve düşünce özgürlüğünde görmektedir. Muhakkak ki ortak geçmiş ve Türk kültürünün yüksek bağlamlı olması, çıkarların ortak olduğu düşüncesinin oluşmasında etkilidir. Ozankaya'ya göre (Aktaran Erzen & Yalın, 2011: 53), “bireylerin ve grupların, siyaseti grup çıkarlarını gerçekleştirme ve korumanın aracı sayan bir anlayışa ulaşmaları, yani bir siyasal ideolojiyi geliştirmeleri, bu yönde örgütlenmeleri, önderlik oluşturmaları ve eylemde bulunmalarına” siyasal bilinçlenme denmektedir. Bu bağlamda Türk seçmeninin bireysel çıkarını ortak değerleri paylaşan bütün vatandaşlardan oluşan bir grubun çıkarında görmesi tarihsel bir siyasal bilinçlenmeye işaret etmektedir.

Çıkarlarını ülkenin kalkınma seviyesi, düşünce özgürlüğü ve milli birlikte gören seçmenlerin kendi toplumlarına yönelik algılarını tespit edebilmek için katılımcılara “Sizce Türkiye'de toplumsal gruplar aşağıdaki kriterlerden hangisine göre şekillenmiştir?” sorusu yöneltilmiştir.

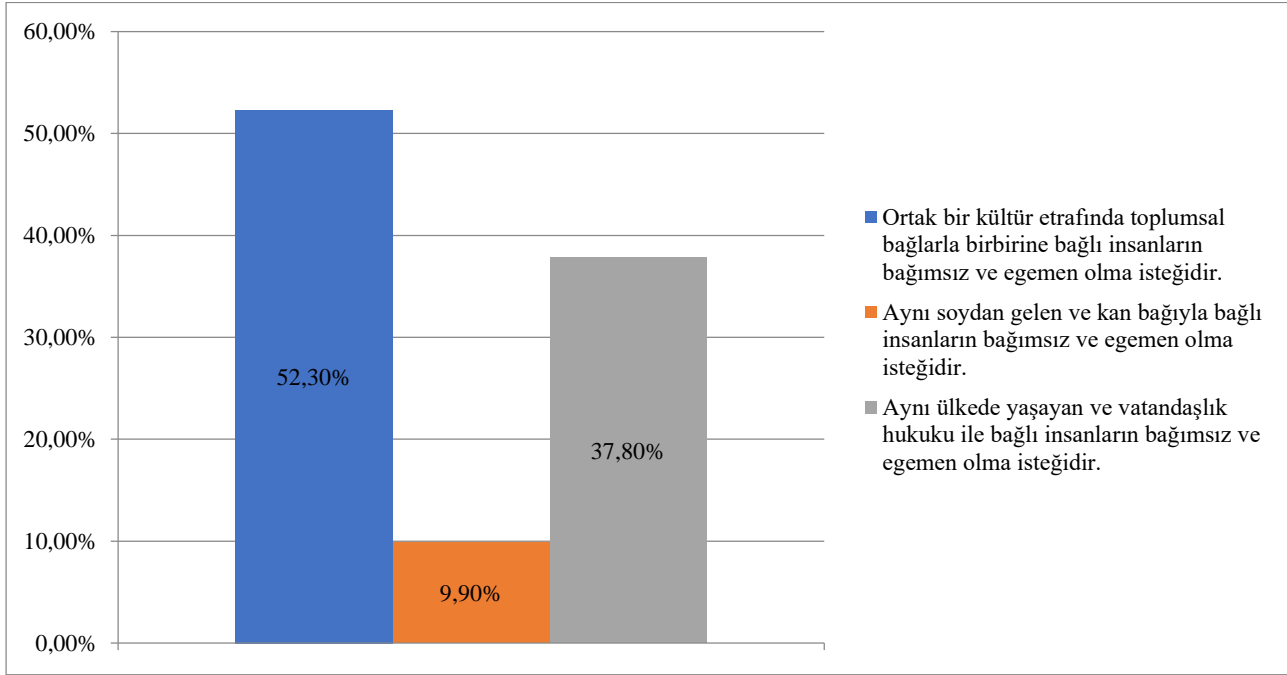
Şekil 3. Sizce Türkiye'de toplumsal gruplar aşağıdaki kriterlerden hangisine göre şekillenmiştir? (2021)

Katılımcıların %47.7'sinin toplumsal grupların siyasal temelli oluştuğu görüşünde olması esasen daha önceki araştırmacıların (Çaha, 2008: 5; Akgün, 2000: 89) görüşleriyle örtüşmektedir. Ardından katılımcıların siyasal temelli ayrıştığını düşündükleri toplumu bir arada tuttuğuna inandıkları değerleri öğrenmek için "Sizce Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını bir arada tutan ortak değer/ değerler nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. (Katılımcılar en fazla 3 farklı değer seçme hakkına sahip olmuşlardır.)

Şekil 4. Sizce Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını bir arada tutan ortak değer/ değerler nelerdir? (2021)

Açık ara milli değerler ve ortak dil ile bir arada olduğu düşünülen toplumda, toplumsal grupların siyasal temelli olduğunu düşünen seçmenler rasyonel tercihler yaptıklarına inanmakta, çıkarlarını toplumun ortak iyiliğine bağlamakta ve kendilerini büyük oranda milliyetçi, Atatürkçü ve laik olarak tanımlamaktadırlar. Bu sonuçlar kültürün büyük oranda dil üzerinden yapılandığı göçer gelenekten gelen bir toplum (Göka, 2019: 199) için çok şaşırtıcı olmamakla birlikte bu milliyetçi eğilimin aşırı sağ ile ilgili olup olmadığını anlayabilmek için son olarak katılımcılara "Sizce milliyetçilik aşağıdaki tanımlardan hangisi ile açıklanabilir?" sorusu yöneltilmiştir.

Şekil 5. "Sizce milliyetçilik aşağıdaki tanımlardan hangisi ile açıklanabilir?"(2021)

Grafikte görüleceği üzere kendini büyük oranda milliyetçi olarak tanımlayan ve toplumu milli değerlerin ve ortak dilin bir arada tuttuğunu düşünen Türk seçmenine göre millet ortak bir kültür etrafında toplumsal bağlarla bağlı insan topluluğudur. İkinci sırada vatandaşlık hukuku ile aynı devlet çatısı altında yaşamının yeterli olduğunu düşünenler yer alırken, soy bağına dayanan dışlayıcı bir milliyetçilik anlayışı yalnızca %9.9 gibi düşük bir oranda kalmıştır.

4. TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI GÖRÜNÜMÜNDE TÜRK SİYASİ KÜLTÜRÜNÜN ETKİLERİ

20.yüzyılda devletlerin daha demokratik ve şeffaf olmaya başlamasıyla kamuoyu algısı hükümetin meşruiyeti açısından önem kazanmıştır. İki dünya savaşında kullanılan propaganda tekniklerinin halkın devlete verdiği desteği belirlemesi açısından hayati öneme sahip olduğunun anlaşılması ve insanlığın savaşlara karşı yaşadığı uyanışın ardından, ülkelerin uluslararası kamuoyundaki algısı uluslararası ilişkilerin önemli araçlarından biri olmuştur. “Uluslararası imaj, bir ülkenin dış hedef kitleler tarafından algılanış tarzı, uluslararası platformda oluşturduğu genel izlenim, sahip olduğu saygınlık ve itibar, uluslararası konularda topladığı destek ve oluşturduğu sempatiye dayalı görüntülerin tümüdür.”(Gültekin, 2005: 128). Uluslararası imaj bir ülkeye siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan birçok avantaj sağlayabilmektedir.

Türkiye, hemen her konuda olduğu gibi bu konuda da arada kalmışlığın bir resmi gibi görünmektedir. Türkiye’ye gelen veya bir Türk ile tanışan yabancılar hemen kolaylıkla bu derin kültürün içine çekilmekte ve coğrafyanın güzelliğinden Türk misafirperverliğine, Türk mutfağının zenginliğinden Türk müziğinin keşfedilmemiş hazinelerine kadar hayranlıklarını belirtmekte bir beis görmemektedirler. Ancak aynı yabancıların söz konusu bir politika meselesi olduğunda, Türkiye’yi anlamaya çalışmak bir yana, Türkiye’nin saldırgan ve yeni Osmanlıcı bir politika güden (Hale, 2016), demokratik değerlere saygı duymayan ve bölgedeki azınlıkları asimile etme amacıyla bir ülke olduğu algısına kolayca kapıldıkları bir gerçektir. Aradaki bu çelişkinin giderilmesi için içerde veya dışarıda Türk siyasi yapısının hükümet-halk olarak ikiye ayrıldığı yahut başka bir açıdan halkı görmezden gelerek hükümet tekeline indirildiği görünmektedir. Özellikle dış politika konuları yalnızca hükümetlerin kendi çıkarları doğrultusunda karar aldıkları bir alan olarak yansıtılmaktadır(Cagaptay, 2020; Barkey, 2020; Tziarras & Harchaoui, 2021).

Türk halkının politikada pasif görülmesinin halk kaynaklı sebeplerini tespit etmeye çalışmak gerekirse; halkın ana siyasal eylem olarak oy verme davranışını benimsemesi ve bunun dışındaki siyasal eylemlerin rağbet görmemesi hatta legal olmasına rağmen kamuoyu nezdinde illegal görülmesi Türk kamuoyunu anti-demokratik gösteren başlıca sebeplerdendir. Bu davranışın kökenindeki politik kültür yukarıda sözünü ettiğimiz Türk siyasi tarihinin gelişim aşamasında halk hareketlerinin devlet için yıkıcılığının halk hafızasındaki yerinden kaynaklanmaktadır.

Diğer yandan sağda yükselen milliyetçi ve gelenekselci eğilimler, solda ise uluslararası sosyalist değerler yerine yerelliğin ön plana çıkarılması Türkiye’nin uluslararası arenada kendini tecrit etmiş bir ülke olarak

algılanmasına yol açmaktadır. Batı, kendisini merkezine konumlandığı liberal demokrasi dünyasına sonradan katılan Türkiye Cumhuriyetini demokrasi yolunda çeşitli değerlendirmelere tabi tutarken, Türk halkının tarihinin de cumhuriyet ile bir olduğu yanılığına sıkça düşmektedir. Yine Batı-merkezci tarih ve politika algılarında Türkiye yalnızca müslüman çoğunluğu ile insan haklarına saygı duymayan devletin otoritesi altında ezilen ve “özgürlükçü” Batı’dan yardım bekleyen bir başka Ortadoğu ülkesidir. Türkiye’nin bir yanda karşikonulmaz jeopolitik konumu ve sınırsız insan kaynağından yararlanmak için zorunlu bir müttefik olarak görülürken öte yandan “ötekinin” Batıya en yakın yüzü olarak sık sık standartlara uymadığı gerekçesiyle dışlandığı bu süreç 20.yüzyıl sona ererken Türk insanının Batı’ya karşı uyanışına neden olmuştur. Post-modernizmin farklılığı (Möngü, 2013: 30), öteki olmayı ve parçalı yapıyı (Selçuk, 2012: 81-82) kutsaması ile birlikte kendini yeniden tanımlayan, kendi değerlerini yükseltmeye başlayan Türk halkında daha geleneksel ve milli bir eğilim baş göstermiştir. Bu süreçte oyların çoğunluğu 90’lı yıllarda muhafazakar ve miliyetçi partilerin yükselişini sağlamış, ardından merkez sağa doğru evrilmiştir. (Çaha, 2008: 171-204). 2021 Mart ayında yaptığımız araştırmada Türk olmaktan gurur duyanların tüm katılımcılara oranı %83.8’dir.

Türkiye’de ayrımların sosyal statülere göre değil ideolojik ve siyasal eğilimlere göre belirleniyor olması seçmenin geleneksel kalıplar üzerinden siyasete katılarak bilinçli kararlar vermediği algısına yol açmaktadır. Oysaki yaptığımız araştırmada seçmenin bir rasyonel tercih olarak kendi çıkarını milli birlik ve beraberlikte ve ülkenin kalkınmasında gördüğü açıktır (Bkz. Şekil.2). Birçok kez Türkiye’de var olduğu ve kesin ayrımlara sebep olduğu varsayılan laik-muhafazakâr çatışmasının kökenlerinin seçmenin kendini tanımladığı siyasal kimliklerde bir arada bulunması (Bkz. Tablo.1) bu çatışmanın günlük politik söylemin ötesinde halk içinde derinleşmediğini göstermektedir.

Türkiye’ye karşı uluslararası arenada var olan diğer bir algı Kemalist devrimin halkı Batılı modern değerler ölçüsünde yeniden biçimlendirmeye çalıştığı ancak halkın milliyetçi-muhafazakar, maceracı dış politikalar uygulayacak popülist sağ partilere oy vererek adeta kültürel bir karşı devrim gerçekleştirmeye çalıştığı yönündedir. Bu gibi değerlendirmelerde Atatürkçülüğün ilkelerinden cumhuriyetçilik ve laiklik yükseltilirken (Karpas, 2015: 39), bin yıldan fazla süredir hanedanların sahip olduğu müslüman cemaatin bir parçası olarak yaşayan Türk halkının milli bir birlik şeklinde teşekkül eden Türkiye Cumhuriyeti’nin ana unsuru olmasına katkı sağlayan ve ilkelerinden ikincisini Milliyetçilik olarak açıklayan (Yücel, 1988) Atatürk’ün ömrünün son günlerini de Hatay sorununa vakfettiği görmezden gelinmektedir. Osmanlı sarayında “köylü” olarak istiskal edilmiş Türklere “Köylü milletin efendisidir” diyen Mustafa Kemal’i çoğu kez Türk halkının bir üyesi değil, Türkleri modernleştirmeye gönderilen Batılı bir kahraman edasıyla tanıtmaya eğilimi gösterilmiştir. Oysaki hem literatürdeki siyasal kimlik araştırmalarının (Çaha, 2008: 25; Konda, 2006), hem de güncel olarak yaptığımız çalışmanın gösterdiği üzere Türk halkının büyük kesimi rejimin temel ilkeleri konusunda genel bir uzlaşma içindedir. Üstelik Mart 2021’de yaptığımız çalışma göstermiştir ki milliyetçi eğilimlerin eğitim seviyesi düştükçe ve yaş ortalaması ilerledikçe yükseldiğine dair var olan düşünce de doğrulanmaya muhtaçtır. Siyasal kimlik olarak “Milliyetçi” kimliğin birinci sırada çıktığı çalışmada, katılımcıların %45.9’u 18-24 yaş arası üniversite öğrencilerden oluşmaktadır.

Türkiye hakkındaki genel algılardan bir diğeri, hükümetlerin politikalarıyla kamuoyuna kolayca yön verebildikleri şeklinde oryantalist bir hükümdür. Bu kanı Türk halkının görece eğitim seviyesi düşük, Batılı ülkelere göre doğum oranı yüksek ve ne yazık ki kadınların ekonomik ve siyasal alana katılımlarının düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bilgiler her ne kadar doğru olsa da, bu gerçekliklerden yola çıkılarak demokratik sistem hakkında çıkarımda bulunmak yanlıştır. Demokrasi eğitim seviyesi, doğum oranları veya cinsiyetin hangi alanlarda etkin olduğuna değil, şartlar ne olursa olsun herkesin eşit oy hakkına sahip olmasına dayanmaktadır. Üstelik kadınların ekonomiye katılımlarını yalnızca ücretli işler üzerinden tanımlayarak kadınların karşılığında ücret almadan yaptığı ve ekonominin neredeyse yarısını oluşturan işleri görmezden gelmek tam anlamıyla erkek egemen Batı liberalizmine uyan bir inançtır. Doğum oranlarının düşüş eğiliminde olmasına rağmen Avrupa’dan yüksek olmasında çalışan nüfusun bakıma muhtaç nüfusa oranı konusunda endişelenen devletin teşvikleri göz ardı edilmemelidir. Halkın eğitim seviyesi düşük olduğu için kendisi için iyi olan yönetime karar veremeyeceğine dair inanç ise tamamen 19.yüzyıl sömürgeci güçlerinden haleflerine miras kalmış bir düşüncedir. 1500 yıldır kendi müstakil devletlerinde yaşamayı sürdürmüş bir halkın yönetimle olan ilişkilerinde rasyonel kararlar alması toplumsal bilinç yoluyla gerçekleşmektedir. Rasyonel tercihlerini sosyo-ekonomik statüleri veya kişisel gelirleri yönünde değil toplumsal kalkınma ve beraberlikte görmeleri de aynı ortak bilincin bin yıldan fazla tecrübesinden kaynaklanmaktadır. Ancak Batı üstünlüğü teorisi yalnızca Batı’nın üstünlüğüne değil, bu üstünlüğün Batılı yöntemlerine ve üstün olmanın gerekliliğine dair de sorgulanamaz bir varsayımla yola çıkmaktadır. Bu nedenle demokrasinin ancak Batılı liberallerin yöntemiyle ekonomik gelişme gösteren ülkelerde gerçekleşeceğine ve kendilerinin bu aşamaları belirleyecek ve

denetleyecek yegâne güç olduklarına olan inançla Türk toplumu gibi inanç ve duygularını fiziksel yaşamlarındaki semboller vasıtasıyla yaşatan toplumları anlamak yerine yargılamak yoluna gitmektedirler. Bu nedenle Türk kamuoyunun binlerce yıldır devlet sistemlerini ve hükümetleri şekillendirecek şekilde baskı uygulayan itici güç olduğunu göremeden, hükümetlerin basit algı politikalarıyla halkı yönlendirdiğine inanmaktadırlar. Kendi referans noktalarında halkın devlete hizmet etmek için organize edilen insan toplulukları olması onların göçer bir kültürün dinamik temsilcileri olarak devletini sürekli gelişime ve dönüşüme zorlayan Türk halkını da böyle yanlış bir değerlendirmeye tabi tutmalarına yol açmaktadır.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Hem uluslararası arenada hem de ulusal akademik çevrelerde tarihinin yalnızca baskı altında olduğu ve geri kaldığı bölümü göz önüne alınarak değerlendirilen Türk halkı ve dolayısıyla Türk seçmeni, kültürünün ve dilinin yapısı, kapsamı ve derinliğinin bir dezavantajı olarak Ergenekon, Malazgirt, Kurtuluş Savaşı gibi travmatik olayları her an yeniden yaşar ve yeniden üretirken, diğer yandan hafızasız bir toplum gibi sürekli yeniyi ve iyi olanı kovalamaktadır. Devlet kurmakta benzersiz bu toplumun devleti tarihsel süreç içinde kendi halkından yerleşiklesmesini ve Sünnileşmesini istemiş, henüz bunlar gerçekleşmeden aynı anda modernleşmesini de beklemiştir (Göka, 2019: 37). Geleneksel yapısını bin yıldan uzun süredir koruyan Türk toplumunda bugün göçerlik veya yerleşiklik, Sünnilik yahut Alevi-Bektaşilik, modernlik ve geleneksellik bir arada her an ve her alanda kendini göstermektedir.

Esasen Etrüsklerden Roma kültürüne miras kalan saeculum kavramı, bir olayın yaşanması ile o olayı hatırlayan son kişinin ölmesi arasında geçen zamanı belirten bir ölçü birimidir. Türkiye düşünüldüğü gibi yalnızca son yıllarda yaşadığı ekonomik gelişmeleri unutmadığı için değil (Çagaptay, 2020), aslında tarihinin başından beri yabancıları sevdiği halde güvenmemesi gerektiğini öğrendiği olayları tekrar ve tekrar kültürel hafızasında yaşayan bir millet olarak bir saeculi bile yaşlanmamıştır. Bu nedenle bugün geleceğin siyasetini belirleyecek nesil gözüyle bakılan Z kuşağında dahi milliyetçi eğilimler yükselmiştir. Bu eğilimler Türkiye'nin uluslararası arenada bin yıllık bir önyargıyla karşılaşmasına neden olmaktadır. Kendi milliyetçi hareketlerini ulus-devletleşme yolunda bir adım olarak gören Batılı devletlerin Türk milliyetçiliğine önyargılı yaklaşmasının nedeni ise Türk etnik kimliğinin geçen yüzyılda Avrupa'nın tecrübe ettiği dışlayıcı milliyetçiliğin benzeri olduğunu düşünmeleridir.

Tüm bunlara karşın Türkiye'nin yapması gereken uluslararası alanda tarihini, siyasi kültürünü ve hayat görüşünü, Türklere özgü bir tezcanlılığa kapılmadan, sistematik şekilde anlatmaya devam etmek olacaktır. Türklere karşı adeta dogmatikleşmiş klasik Batı bakış açısını bugün değiştirmek mümkün olmasa da ilerleyen yıllarda, sanal ortamda tam anlamıyla küreselleşmiş bir dünyanın içine doğan ve kendini milli olduğu kadar dünya vatandaşı olarak gören yeni nesille birlikte milli heyecandan arınmış özeleştiriler yapmak ve önyargılardan arındırılmış uluslararası bir görünüm kazanmak mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akgün, B. (2000). Türkiye'de Seçmen Davranışı: Partizan Tutumlar, İdeoloji Ve Ekonomik Faktörlerin Oy Vermeye Etkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi. 1(4), 75-92.
- Ayan, E.(2007). Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nda Oğuz İsyanı. İstanbul: Kitabevi 321.
- Barkey, H. (2020). How Erdogan Muscled Turkey to the Center of the World Stage. Council on Foreign Relations. Erişim adresi: <https://www.cfr.org/article/how-erdogan-muscled-turkey-center-world-stage>
- Bayar, M. (2018). Kültürün Siyaset Bilimi ve Dış Politikaya Etkisi. Akademik Bakış Dergisi. (66), 442-452.
- Buran, A., Çak, B. (2019). Türkiye'de Diller ve Etnik Gruplar. Ankara: Akçağ.
- Çagaptay, S. (2020). Turkey's Imperial Foreign Policy: Vision vs. Reality. The Washington Institute. Erişim adresi: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/turkeys-imperial-foreign-policy-vision-vs-reality#main-content>
- Çaha, Ö. (2008). Türkiye'de Seçmen Davranışı ve Siyasi Partiler. Ankara: Orion.
- Çakmak, F. (2015). Çok Partili Siyasal Hayatta Seçmen Tercihlerinin Sosyo-Kültürel Tabanı ve Sol Partiler (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ekici, K. (2005). Anadolu Selçuklularında Türkmen İsyanlarının Nedenlerine İlişkin Tespitler. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. (13), 89-102.

- Erzen, M., Yalın, B. (2011). Siyasal Kültürün Temel Paradigmaları Üzerine: Kültürden, Siyasal Toplumsallaşma, Örgütlenme Ve Katılma Süreçlerine Yansıyanlar. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. (41), 49-61.
- Göka, E. (2019). Türk'ün Göçebe Ruhu. İstanbul: Kapı.
- Gültekin, B. (2005). Türkiye'nin Uluslararası İmajında Yükselen Değerler ve Eğilimler. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. 4(1), 126-140.
- Hale, W. (2016). Turkey's Domestic Politics, Public Opinion and Middle East policy. Palgrave Commun. Erişim adresi: <https://www.nature.com/articles/palcomms201681>
- Heywood, A. (2012). Siyaset. Ankara: Liberte.
- Karpat, K. (2015). Türk Siyasi Tarihi: Siyasal Sistemin Evrimi. İstanbul: Timaş.
- Kayhan, H. (2011). Selçuklulardan Safevilere Türkmen Meselesi. International Journal of History. 3(3).
- Konda.(2006). Biz Kimiz? Toplumsal Yapı Araştırması. Erişim adresi: <https://konda.com.tr/tr/rapor/biz-kimiz-toplumsal-yapi-arastirmasi/>
- Möngü, B. (2013). Postmodernizm ve Postmodern Kimlik Anlayışı. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 17(2), 27-36.
- Okutan, B. (2016). Felsefi Meseleler Çerçevesinde Marx'ı Yeniden Okuma Girişimi. Marmara Siyasal Bilimler Dergisi. 4(2), 47-64.
- Orkun, N. (2019). Eski Türk Yazıtları. Ankara: TDK.
- Refik, A. (2017). Anadolu'da Türk Aşiretleri. Ankara: La.
- Selçuk, S. (2012). Postmodern Dönemde Farklılığın Kutsanması ve Toplumun Parçacılaştırılması: "Öteki" ve "Ötekileştirme". Sosyoloji Araştırmaları Dergisi. 15(2), 77-99.
- Thomsen, V. (2019). Orhon Yazıtları Araştırmaları. Ankara: TDK.
- Tziarras, Z., Harchaoui, J. (2021). What Erdogan Really Wants in the Eastern Mediterranean. Foreign policy. Erişim adresi: <https://foreignpolicy.com/2021/01/19/turkey-greece-what-erdogan-wants-eastern-mediterranean-sovereignty-natural-gas/>
- Yücel, Y. (1988). Atatürk İlkeleri. TTK Belleten Dergisi. 52(204), 810-824. Erişim adresi: <https://www.ttk.gov.tr/belgelerle-tarih/ataturk-ilkeleri-belleten-makale/>